

Lukija löytää runouden

Koko myöhäisneuvostokauden ajan 1950–1980-luvulla venäläinen runous vaikutti suuresti liberaaliin älymystöön. Heti perestroikan jälkeen runous kuitenkin menetti opettajan ja edelläkävijän asemansa ja otteen lukijoistaan. Tämä johti lukijoiden ja runokokoelmien painosmäärien jyrkkään laskuun, kirjallisten lehtien ja kustantamojen kriisiin ja lukuisiin henkilökohtaisiin tragedioihin. 1990-luvulla keskusteltiin paljon siitä, että runous oli menettänyt korkean sosiaalisen asemansa. 2000-luvulla koittanut vakauden ja konservatiivisuuden aika herätti yleisön arvioimaan uudelleen monia edeltävän vuosikymmenen turhankin synkeitä näkymiä. Nykyään runous alkaa taas vallata asemiaan takaisin, lukijat ovat palaamassa sen pariin ja 1990-luvulla tuhotut runouden välityskanavatkin alkavat taas toimia paremmin.

2000-luvun alussa oli selvä tarve profanoida ja yksinkertaistaa yleviä ja elitistisiä runouden merkkipjärjestelmiä. Tämä prosessi, joka tähtäsi runouden asiantuntijoiden elitististen makumielytymysten ja massojen mielenkiinnon välisen rajan häivyttämiseen, on ollut paljon käytössä kirjallisilla klubeilla. Esimerkkinä voidaan mainita esimerkiksi *poetry slam* -tyyppiset tapahtumat, joissa kuulijat eivät ole runouden asiantuntijoita, mutta arvostelevat korkeakirjallista runoutta. Myös internet-runous antaa mahdollisuuden julkaista tekstejä verkossa niiden esteettisestä laadusta riippumatta.

Kaikkein kiinnostavimmat venäläisen nykyrunouden toimijat käyvät nyt keskustelua nykypäivästä sen omalla slangilla. He yrittävät

esiintyä sosiaalisen analyysin välineinä ja suhtautuvat kriittisesti markkinoiden ja median ylivaltaan. Nykyrunoudessa käydään taistelua autonomiasta, ilmaisun ja olemassaolon vapaudesta huomioimatta markkinatalouden vaateita. Konkreettisen runon kirjoittamisen symbolinen hinta riippuu sen kyvystä ilmentää “todellisuuden poetiikkaa” ja ammentaa tunnemaailmasta arkipäivän ristiriitaisessa todellisuudessa. Kaksi tärkeintä nykyrunouden käyttövoimaa ovat autonomia ja reaali maailman korostaminen.

Arkitodellisuuden poetiikka ja kieleen keskittynyt runous erosivat toisistaan 2000-luvun alussa. Runolliset innovaatiot keskittyivät jättämään todellisuuden täysin huomiotta tai pakenemaan sitä taidokkaiden kielileikkien maailmaan. Tässä kannattaa muistaa kaksi erityyppistä kieleen keskittyvää poetiikkaa: ensimmäinen suuntaus tähtäsi todellisuuden täydelliseen hävittämiseen virallisen neuvostovallan ideologisten ilmaisujen alle. Siten esimerkiksi moskovalaisen konseptualismin materiaali löytyi lähinnä byrokraattisista käskyistä ja puolue-agitaattoreilta. Dmitri Prigov leikki virastokielellä ja neuvostomyyteillä haluten murentaa kaikenlaisilta ideologioilta niiden pohjan. Lev Rubinštein puolestaan kehitti toistuvan tekstin metodin: runo koostuu pinosta kortteja, joihin on kirjoitettu arkipäivän sanastossa toistuvia fraaseja kuvaamaan osuvasti julkisen puheenparren hahmottomuutta ja kasvottomuutta. Konseptualismin poetiikassa intiimit tunnustukset heijastavat lähinnä triviaaleja yhteiskunnallisia ennakkoluuloja.

Toisessa poetiikan tyypissä runokuvaa käsitellään vain materiaalisena objektina. Todellisuudesta tulee puhtaasti kielellinen predikaatti, tyhjyyden predikaatti, poissaolon ja olemattomuuden väkkyvä kuva. Arkadi Dragomoštšonkon teoksissa tämä saadaan aikaan yhdistelemällä barokin estetiikkaa (turhuuden ja katoavaisuuden allegorioita) amerikkalaiselta Charles Olsonilta perittyihin tekstikatkojen keinoihin. Tällä tavoin syntyy käsitys kielimateriaalin loputtomasta virrasta. Aleksei Parštšikov puolestaan käyttää samaan aikaan sekä orgaanista että mekaanista metaforaa monimutkaisissa ja taipuisissa rakenteissa. Kielen loputon virta heijastaa inhimillisen olemassaolon metafysisistä perustaa.

30–40 -vuotiaiden sukupolvi, esimerkiksi Jelena Fanailova, Aleksandr Anaševitš, Dmitri Vodjonnikov, Marija Stepanova, Kirill Medvedjev, Stanislav Lvovski ja Linor Goralik, käyttää toista strategiaa: he pyrkivät palaamaan alkuperäisen sanan lähteille silloin, kun se on yksiselitteisesti mahdotonta. Tätä strategiaa, joka yllyttää puhumaan mahdottomasta silloinkin kun kieli ei siihen taivu, moskovalainen runoilija ja kirjallisuudentuntija Dmitri Kuzmin kutsuu postkonseptualismiksi. Suuntaukselle vastakkaisena tai sille rinnakkaisena haluaisin korostaa jo mainitsemani todellisuuden poetiikan vahvistumista. Todellisuuteen orientoitunut poetiikka on luonnollisesti ajan hengen mukainen ilmiö, se korostaa arkipäivän keskinkertaisuuksien objektiivista välittämistä lukijalle. Sosiaaliset kokonaisuudet avataan lukijalle yksilön elämään tai psykologiaan liittyvien yksityiskohtien kautta.

Objektiivisuuden poetiikka johtaa osallistumaan sekä todellisessa elämässä koettuun että tekstissä kuvailtuun tai käsiteltyyn tilanteeseen. Kirill Medvedjevin runous korostaa juuri tätä eettistä ehdottomuutta ja haluttomuutta kompromisseihin. Kuuluisassa *Kommunikea*-manifestissaan runoilija kieltäytyy julkisista esiintymisistä ja teostensa suurista painosmääristä, sillä hän pitää runouden levittämisen perinteisiä keinoja eettisesti arveluttavina. Stanislav Lvovskin kokoelmassa *Runoja isänmaasta* esitetään elegiseen sävyyn kohtauksia moskovalaisten 30-vuotiaiden

juppien elämästä ja asuinympäristöstä. Rahallisesti turvattuna ja ammatillisesti menestyvänä tämä ”kansakunnan kerma” muuttuu Lvovskin kuvauksessa tuotteeksi, sosiaalisen järjestelmän tekopyhäksi etujoukoksi, missä suureen ääneen julistettu taloudellinen hyvinvointi on vain naamio suurten joukkojen köyhtymiselle ja rappiolle. Tämän lisäksi myös Dragomoštšonkon ja Aleksandr Skidanin kokoelmat osoittavat, miten äärimmäisen tarkan kuvauksen poetiikka, joka käyttää hyväkseen edellisen sukupolven kielellisiä löytöjä ja keinoja, voi toimia älyllisen keskustelun välineenä.

Nyky-Venäjän runouden kenttä on pirstaleinen: se ei tarjoa lukevalle yleisölle selkeitä suuntauksia tai ohjelmajulistuksia. Toisaalta lukijoitakaan eivät vakavahenkiset runot kiinnostaa, he odottavat helppoa, mukavaa ja sujuvasti vastaanotettavaa runoutta ja haluavat nähdä runoilijan friikkinä, joka valittelee jatkuvasti sitä, miten vaikeaa kirjallisuudella on tulla toimeen. Nykyisellä runouden kentällä on havaittavissa se henkisen vakauttamisen periaate, jota Mihail Jampolski nimittää ”yksilöiden yhteisöksi”. Tämän yhteisön osana nykypäivän venäläinen runoilija kääntyy kohti epämukavaa, jyrkkää ja vaativaa runoutta. Runoutta, joka on valmis eettisiin konflikteihin ja avoin vieraille, toista kieltä puhuville konteksteille. Runoutta, joka vaatii nykypäivän tarkkaa ja objektiivista kuvausta.

Venäjältä suomentanut Hanna Ruutu

Dmitri Golyenko-Volfson

Kirjoittaja on pietarilainen runoilija.